

Kaip kalbėtis su vaiku apie jo autizmo diagnozę

Vaikai apie savo autizmą sužino skirtingomis aplinkybėmis.

Kai diagnozė nustatoma ankstyvoje vaikystėje

Daliai vaikų diagnozė nustatoma sulaukus dviejų ar trejų metų, kai jie dar negali suprasti, kas yra diagnozė ar autizmas. Tokiu atveju nereikia laukti vieno būsimo „didelio pokalbio“. Net jei vaikas dar nesupranta diagnozės reikšmės, galima pradėti paprastai ir jam suprantamai kalbėti apie jo patirtis, poreikius ir tai, kas jam padeda.

Vaikui augant, supratimas apie autizmą formuojamas palaipsniui. Žodis „autizmas“ gali būti natūraliai siejamas su jo kasdienne patirtimi, poreikiais, gebėjimais ir jam teikiama pagalba. Vaikui vis augant ir daugiau suprantant, paaiškinimai tampa išsamesni.

Kai diagnozė nustatoma vyresniam vaikui

Kitiems vaikams diagnozė gali būti nustatyta jau mokykliniame amžiuje ar paauglystėje. Jie gali suprasti, kad vyksta vertinimas, lankytis pas specialistus, pastebėti savo skirtumus ar patys ieškoti paaiškinimo.

Tokiu atveju svarbu vaikui suprantamai paaiškinti, kodėl vyko vertinimas, ką specialistai nustatė ir ką diagnozė reiškia jo gyvenime. Svarbu, kad apie diagnozę vaikas sužinotų iš jam artimo ir patikimo suaugusiojo, jam suprantamu būdu, o ne atsitiktinai iš kitų žmonių, dokumentų ar pokalbių.

Kodėl svarbu padėti vaikui suprasti savo diagnozę?

Daugelis autistiškų vaikų pastebi, kad kai kuriuos dalykus patiria kitaip negu jų bendraamžiai. Jie gali matyti, kad kitiems lengviau ištvirti triukšmą, prisitaikyti prie pokyčių, suprasti nerašytas taisykles, bendrauti ar atlikti tam tikras užduotis.

Nežinodamas, kodėl taip yra, vaikas gali pats padaryti skaudžias ir neteisingas išvadas: manyti, kad yra keistas, blogas, kvailas ar nepakankamai stengiasi.

1 geriau suprasti save

2 atpažinti savo poreikius

3 prašyti tinkamos pagalbos

4 žinoti, kad nėra vienas

Supratimas apie savo autizmą gali padėti vaikui:

- geriau suprasti savo patirtį;
- suprasti, kad patiriami sunkumai nėra jo kaltė ir nereiškia, kad jis nepakankamai stengiasi;
- atpažinti savo gebėjimus, interesus ir stiprybes;
- suprasti savo poreikius ir tai, kokia pagalba jam tinka;
- išmokti paaiškinti savo poreikius ir tinkamais būdais prašyti pagalbos;
- sužinoti, kad yra ir kitų autistiškų vaikų bei suaugusiųjų.

Autistiški žmonės sako, kad diagnozės žinojimas padėjo jiems įvardyti anksčiau patirtą kitoniškumą, geriau suprasti save, mažinti kaltę bei gėdą ir mokytis atstovauti savo poreikiams.

SVARBU

Vaikas neprivalo iš karto palankiai priimti diagnozės, pasijusti geriau ar norėti apie ją kalbėti. Sąžininga ir suprantama informacija suteikia jam galimybę kurti savo supratimą apie save remiantis patikima informacija, o ne spėlionėmis, kitų žmonių pastabomis ar stereotipais.

Kada ir kaip pradėti?

Jeigu diagnozė nustatyta ankstyvoje vaikystėje

Nereikia laukti dienos, kai vaikas staiga bus pasirengęs vienam išsamiam pokalbiui. Supratimas gali būti kuriamas nuo paprastų ir konkrečių paaiškinimų.

„Kai būna daug triukšmo, tau gali pasidaryti labai sunku. Tai susiję su autizmu.“

„Tau padeda iš anksto žinoti, kas vyks. Daugeliui autistiškų žmonių tai svarbu.“

„Tu esi autistiškas. Tai reiškia, kad tavo smegenys kai kurią informaciją priima ir supranta kitaip. Pavyzdžiui, garsai tau gali atrodyti daug stipresni arba tau gali būti svarbu iš anksto žinoti, kas vyks.“

Iš pradžių vaikas gali nesuprasti visos šių žodžių reikšmės. Tai nėra priežastis autizmo visai neminėti. Tas pats žodis ir paaiškinimai įgaus daugiau prasmės, kai vaikas augs ir sies juos su savo patirtimi.

Kalbėkite vaikui priinamu būdu

Pritaikykite informacijos pateikimo būdą ir kiekį pagal vaiko supratimą bei komunikacijos galimybes. Pasakykite nedaug ir suteikite vaikui laiko informaciją apdoroti.

1 Trumpi sakiniai

2 Kasdieniai pavyzdžiai

3 Paveikslėliai ir simboliai

4 Rašytinė informacija

5 Vaiko mėgstamas būdas

Vaikas gali neatsakyti, pakeisti temą ar grįžti prie savo veiklos. Tai nebūtinai reiškia, kad informacija jam nereikalinga arba kad jis nieko nesuprato. Kai kuriems vaikams reikia daugiau laiko suprasti išgirstą informaciją ir suformuluoti atsakymą ar klausimą.

Jeigu diagnozė nustatoma vyresniam vaikui

Jeigu vaikas gali suprasti, kad vyksta vertinimas, jį reikėtų iš anksto informuoti, kodėl jis lankosi pas specialistus ir ką jie mėgina išsiaiškinti.

„Susitiksi su žmonėmis, kurie nori geriau suprasti, kaip tu mokaisi, bendrauji ir patiri įvairias situacijas. Tai padės mums sužinoti, kokia pagalba tau gali būti naudinga.“

Nustačius diagnozę, vaikui paaiškinkite:

- kodėl buvo atliekamas vertinimas;
- ką specialistai nustatė;
- kas yra autizmas;
- kaip autizmas gali būti susijęs su jo patirtimi;
- kad diagnozė nepakeičia to, kas jis yra;
- kokia pagalba ir prietaikymai jam gali būti teikiami;
- kam jis galės užduoti klausimus vėliau.

Ypač svarbu pradėti pokalbį, jeigu vaikas:

- klausia, kodėl lankosi pas gydytojus ar kitus specialistus;
- nori žinoti, kodėl jam teikiama kitokia pagalba;
- pastebi, kad kai kuriuos dalykus patiria kitaip;
- sako esantis keistas, blogas, kvailas ar „ne toks kaip visi“;
- klausia, kas yra autizmas, ar jis yra autistiškas;
- jau girdėjo kitus žmones kalbant apie jo diagnozę;
- gali apie diagnozę sužinoti iš bendraklasių, dokumentų ar kito suaugusiojo.

Nebūtina visko paaiškinti per vieną dieną. Tačiau nereikėtų pagrindinės informacijos atidėti mėnesius ar metus vien todėl, kad sunku rasti „tobulą“ pokalbio formą.

Tyrimai ir autistiškų žmonių patirtys rodo, kad svarbu ne tik tai, kada vaikas sužino apie savo diagnozę, bet ir kaip apie ją kalbama. Planuotas, palaikantis ir vaikui suprantamas pokalbis gali padėti jam kurti palankesnę ir realesnę supratimą apie save.

Svarbu ne vien tai, kada vaikas sužino, bet ir kaip jam paaiškinama, ar jis gauna pagalbą ir ar šeimoje prie temos galima saugiai grįžti.

Kaip kalbėtis apie autizmą?

Pokalbiui nereikia parengti ilgos paskaitos ar iš karto paaiškinti visko, ką žinote apie autizmą. Pradėkite nuo to, ką vaikas jau patiria ir gali atpažinti savo gyvenime.

Pradėkite nuo vaiko patirties

„Pastebėjau, kad tau labai sunku, kai daug triukšmo.“

„Tau svarbu iš anksto žinoti, kas vyks.“

„Tu pastebi daug smulkių detalių, kurių kiti kartais nepamato.“

„Kartais sunku suprasti, ko žmogus tikisi, jeigu jis to aiškiai nepasako.“

„Kai negali pasakyti, ko tau reikia, tau padeda paveikslėliai.“

Kalbėkite apie tai, ką pastebite, bet venkite nuspręsti už vaiką, kaip jis jaučiasi ar ką patiria. Jei vaikas gali išsakyti savo nuomonę, pasitikrinkite, ar jūsų pastebėjimas atitinka jo patirtį.

Aiškiai vartokite žodį „autizmas“

Pokalbių galima pradėti nuo žmonių skirtumų, tačiau nereikėtų ilgai vengti paties žodžio „autizmas ir keisti jo vien miglotais pasakymais apie „ypatingas“ ar „kitokias“ smegenis.

„Šie tavo patiriami dalykai yra susiję su autizmu. Tu esi autistiškas / tau nustatytas autizmas.“

„Autizmas gali būti susijęs su tuo, kaip tu pastebi ir supranti informaciją, bendrauji su kitais žmonėmis ir patiri įvairias situacijas.“

Jeigu šeimoje įprasta vartoti kitus žodžius, svarbu, kad jie nebūtų menkinantys ar klaidinantys. Vaikui augant verta su juo aptarti, kaip jis pats nori kalbėti apie savo autizmą.

Pateikite tiek informacijos, kiek vaikas tuo metu gali priimti

Vienam vaikui pakaks vieno trumpo sakinio. Kitas norės iš karto sužinoti, kaip nustatoma diagnozė, ar autizmas išnyks ir ar mokykloje kas nors apie jį žino. Atsakykite pirmiausia į tai, ko vaikas klausia, ir nesistenkite vienu metu paaiškinti daugiau, nei jam šiuo metu reikia.

- Kalbant;
- užrašant svarbiausius žodžius;
- naudojant paveikslėlius, nuotraukas ar simbolius;
- skaitant vaikui tinkamą knygą;
- žiūrint iš anksto suaugusiojo parinkta vaizdo medžiagą;
- pasitelkiant konkrečius pavyzdžius iš vaiko gyvenimo.

Knyga ar vaizdo įrašas negali pakeisti pokalbio. Aptarkite su vaiku, kuo pateiktas žmogus panašus į jį ir kuo skiriasi. Autistiški žmonės yra labai įvairūs, todėl vienas pasakojimas negali paaiškinti visų autizmo patirčių.

Prie temos grįžkite dažnai ir po nedaug, ypač ramiu metu, kai vaikas gali priimti informaciją.

Patikrinkite, ką vaikas suprato

„Kaip tu supratai tai, ką pasakiau?“

„Ar atpažįsti ką nors iš to savo gyvenime?“

„Kas tau dabar neaišku?“

„Ar nori apie tai kalbėti dabar, ar grįžti prie pokalbio vėliau?“

Vaikas gali nieko neatsakyti, pakeisti temą ar grįžti prie savo veiklos. Tai nebūtinai reiškia, kad jis neišgirdo ar nesuprato. Jam gali reikėti daugiau laiko informacijai apdoroti. Jeigu vaikui sunku atsakyti į atvirus klausimus, galima pasiūlyti pasirinkimus, užrašyti atsakymus, naudoti paveikslėlius ar tiesiog prie pokalbio grįžti vėliau.

1

Pastebėkite

2

Susiekite su patirtimi

3

Įvardykite autizmą

4

Išklausykite

5

Atsakykite

6

Grįžkite vėliau

Jeigu jums dar sunku kalbėti

Pokalbiui pasirinkite laiką, kai jaučiatės pakankamai ramūs ir galite priimti įvairias vaiko reakcijas. Tačiau jei jaučiate, kad pradėti pokalbį sunku, neatidėliokite jo ilgam vien dėl baimės pasakyti „ne taip“. Pasiruošti pokalbiui galite kartu su vaiko psichologu, gydytoju, kitu specialistu ar vaikui artimu žmogui.

Ką svarbu paaiškinti?

Vaikui nereikia pateikti bendro autizmo požymių sąrašo. Paaiškinimas turėtų padėti suprasti, ką autizmas reiškia būtent jam.

☐ Diagnozė nepakeitė vaiko

„Tu esi tas pats žmogus, koks buvai ir iki diagnozės. Dabar turime daugiau informacijos, kuri padeda geriau tave suprasti.“

Diagnozė gali paaiškinti kai kurias vaiko patirtis ir padėti rasti tinkamą pagalbą. Ji nenustato visų vaiko gebėjimų, pasirinkimų ar ateities.

☐ Autizmas nėra vaiko kaltė

„Būti autistiškam nėra tavo kaltė. Tai neatsirado dėl to, kad ką nors padarei ne taip ar nepakankamai stengeisi.“

Autizmas nėra užkrečiamas ir nėra bausmė. Jis neišnyksta vaikui „geriau elgiantis“ ar labiau stengiantis.

☐ Autistiški žmonės yra skirtingi

„Yra daug autistiškų žmonių, bet jie nėra vienodi. Kitas autistiškas vaikas gali kalbėti, žaisti, mokytis ar reaguoti kitaip negu tu.“

Jeigu vaikas sako: „Bet aš ne toks kaip jis“, galima atsakyti: „Taip, jūs skirtingi. Autistiški žmonės nėra vienodi. Tau gali būti sunkūs vieni dalykai, o jam – visai kiti.“

☐ Sunkumai priklauso ne tik nuo vaiko

„Kartais tau kyla sunkumų todėl, kad aplinka nėra pritaikyta prie tavo poreikių.“

Triukšmas, neaiškios užduotys, greitai besikeičiantys planai ar per dideli socialiniai reikalavimai gali padidinti sunkumus. Vaikas neturi būti vienintelis, kuris visada privalo prisitaikyti.

Ieškant sprendimo verta klausti ne tik „ką vaikas turėtų išmokti?“, bet ir „ką galime pakeisti aplinkoje, kad vaikui būtų lengviau?“

☐ Prašyti pagalbos yra normalu

„Tau gali reikėti ausinių, pertraukos, aiškesnio paaiškinimo, vaizdinės informacijos ar daugiau laiko. Prašyti to, kas tau padeda, yra normalu.“

Žinodamas savo diagnozę vaikas gali palaipsniui mokytis įvardyti poreikius, dalyvauti priimančias sprendimus ir prašyti jam tinkamos pagalbos.

☐ Kalbėkite apie realią vaiko patirtį

Kalbėkite sąžiningai apie tai, ką vaikas pastebi ar supranta gerai, kokie jo interesai ir gebėjimai, kas jam teikia džiaugsmo, kas reikalauja daug energijos, kokios situacijos kelia įtampą ir kokios pagalbos jam reikia.

Jei vaikas tuo metu patiria sensorinę perkrovą, socialinius sunkumus, nesėkmes ar didelį nuovargį, pernelyg pozityvus paaiškinimas gali neatitikti jo realios patirties, ir vaikas gali pasijusti neišgirstas. Pirmiausia svarbu pripažinti jo patiriamą sunkumą, o apie gebėjimus ir stiprybes kalbėti natūraliai, nebandant paneigti sunkumų.

Nereikia visų vaiko gebėjimų priskirti autizmui ar stengtis autizmą pateikti kaip supergalią. Svarbiau, kad paaiškinimas atitiktų paties vaiko patirtį – ir jo stiprybės, ir patiriami sunkumai būtų pripažinti.

Mano autizmas

Pokalbiui gali padėti keturi paprasti klausimai. Atsakymus galima užrašyti, nupiešti, pasirinkti iš paveikslėlių arba pateikti kitu vaikui prieinamu būdu.

Man patinka ir gerai sekasi...

Man gali būti sunku, kai...

Man padeda...

Apie savo autizmą noriu paklausti...

Nekalbėkite apie diagnozę kaip apie paaiškinimą po konflikto: vaikas neturėtų išmokti, kad žodis „autizmas“ vartojamas tik tada, kai kas nors yra negerai.

Vaiko reakcija gali būti įvairi

Nėra vienos „teisingos“ reakcijos į diagnozę. Vaikas gali pajusti palengvėjimą, smalsumą, džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimę, gėdą ar nepatikėti tuo, ką išgirdo. Jis taip pat gali visai nereaguoti. Kai kurių vaikų reakcija pasikeičia laikui bėgant.

palengvėjimas ? smalsumas - abejingumas liūdesys ! pyktis ... nežinomybė

Priimkite vaiko jausmus

Jeigu vaikas sako: „Nenoriu būti autistiškas“, neskubėkite atsakyti: „Bet autizmas yra gerai“ arba „Turėtum tuo didžiulis“.

„Ką iki šiol girdėjai apie autizmą?“

„Kas tau dėl to kelia daugiausia minčių ar klausimų?“

„Ar yra kas nors, kas tau dėl to kelia nerimą?“

Vaiko neigiamą reakciją gali lemti patirtos patyčios, stereotipai, nežinomybė arba įsitikinimas, kad autizmas apribos jo ateitį. Pirmiausia išsiaiškinkite ir išsiaiškinkite, ką vaikas iš tiesų suprato.

„Tau nebūtina dabar žinoti, kaip dėl to jautiesi.“

„Prie šios temos galėsime grįžti.“

„Kai nežinosiu, tau dėl to kelia nerimą?“

Pavyzdys

Vaikas: „Nenoriu būti autistiškas.“

Tėvai: „Girdžiu, kad tau tai nepatinka. Nori papasakoti, kas tau dėl to sunku?“

Vaikas: „Nes mokykloje iš manęs juokiasi.“

Tėvai: „Suprantu. Tada tau labai sunku ne dėl to, kad su tavimi kažkas negerai, o dėl to, kaip su tavimi elgiasi kiti. Pagalvokime, kaip galime tau padėti.“

Pateikite patikimą informaciją

Vaikas gali pats ieškoti informacijos internete. Padėkite jam įvertinti tai, ką jis randa. Paaiškinkite, kad internete yra ir patikimų, ir klaidinančių ar įžeidžiančių pasakojimų apie autizmą.

Naudinga supažindinti vaiką su įvairiais autistiškais žmonėmis, jų patirtimis ir kuriama medžiaga. Tai neturėtų būti vien tik žymių ir išskirtinių pasiekimų turinčių žmonių sąrašas. Vaikui svarbu pamatyti, kad autistiški žmonės gyvena įvairiai, turi skirtingus gebėjimus ir skirtingus pagalbos poreikius.

Pažintis su kitų autistiškų žmonių patirtimis gali padėti vaikui jaustis ne vienam, geriau suprasti save ir pamatyti, kad autistiški žmonės yra labai įvairūs.

Kada reikėtų papildomos pagalbos?

Kreipkitės į vaiką pažįstantį specialistą, jeigu po pokalbio vaikas ilgesnį laiką išlieka labai prisilėgęs ar stipriai nerimauja, labai neigiamai kalba apie save, atsitraukia nuo jam įprastų ar mėgstamų veiklų arba jo savijauta reikšmingai pasikeičia.

Pagalbos tikslas nėra įtikinti vaiką, kad jis privalo džiaugtis diagnoze. Specialistui svarbu padėti jam saugiai suprasti savo patirtį ir padėti išbūti bei tvarkytis su kylančiais stipriais jausmais.

SVARBU! Jeigu vaikas kalba apie norą save žaloti, nenorą gyventi ar kyla abejonių dėl jo saugumo, pagalbos reikėtų ieškoti nedelsiant.

Kas dar žinos apie vaiko diagnozę?

Autizmas neturi būti gėdinga paslaptis, tačiau diagnozė yra asmeninė informacija. Paaiškinkite vaikui, kas jau žino apie jo diagnozę, kam dar gali reikėti apie ją pasakyti, kodėl ši informacija reikalinga ir ką tiksliai ketinate pasakyti.

Pagal vaiko amžių ir galimybes įtraukite jį į sprendimus apie tai, kam ir kokia informacija apie jo diagnozę bus atskleidžiama. Vaiko nuomonę svarbu išgirsti jam prieinamu būdu. Vaikui nereikėtų liepti saugoti diagnozės kaip šeimos paslapties, tačiau jis taip pat neprivalo apie ją pasakoti visiems.

Privatumas nėra tas pats, kas gėda ar slėpimas.

Kaip kalbėtis su broliais ir seserimis?

Broliai ir seserys dažnai pastebi, kad vienam vaikui šeimoje reikia kitokios pagalbos, jam taikomos kitokios taisyklės ar skiriama daugiau suaugusiųjų dėmesio. Jeigu niekas to nepaaiškina, jie gali patys susikurti klaidingus paaiškinimus.

Kai autistiškas vaikas dar labai mažas

Jeigu diagnozė nustatyta dvejų ar trejų metų vaikui, vyresnis brolis ar sesuo gali būti pasirengę suprasti daugiau negu pats autistiškas vaikas.

„Tavo brolis yra autistiškas. Jam sunku pasakyti, ko jis nori, todėl naudojame paveikslėlius.“

„Sesė labai vargina kai kurie garsai, todėl ji nešioja ausines.“

Nereikia laukti, kol mažas vaikas galės suprasti visą diagnozę, jeigu kitiems vaikams šeimoje informacija jau reikalinga. Apie autistišką vaiką kalbėkite pagarbiai ir jo akivaizdoje nevartokite žodžių, kurių nevartotumėte jam suprantant.

Kai autistiškas vaikas jau gali suprasti

Jeigu vaikas jau gali suprasti informaciją apie savo diagnozę, svarbu pasirūpinti, kad apie savo autizmą jis pirmiausia sužinotų iš jam artimo ir patikimo suaugusiojo, o ne atsitiktinai iš brolio ar sesers.

Pirmiausia arba tuo pačiu metu padėkite pačiam vaikui suprasti savo diagnozę. Taip sumažėja rizika, kad apie savo autizmą jis pirmą kartą išgirs konflikto metu arba iš brolio ar sesers.

Ką svarbu paaiškinti broliams ir seserims?

- Autizmas nėra užkrečiamas;
- skirtingiems žmonėms reikia skirtingos pagalbos;
- teisinga ne visada reiškia vienoda, kiekvienam vaikui gali reikėti skirtingos pagalbos;
- stipri vaiko reakcija ar neįprastas elgesys gali reikšti, kad jam per sunku, jis ko nors nesuprato, patiria skausmą ar negali išreikšti savo poreikio;
- jie gali turėti įvairių jausmų ir apie juos kalbėti;
- jie nėra atsakingi už autistiško brolio ar sesers priežiūrą, mokymą ar elgesį.

Broliai ir seserys gali pykti, pavydėti, nerimauti ar gėdytis. Šie jausmai neturėtų būti smerkiami. Išklauykite jų mintis ir jausmus, tačiau neleiskite autizmo ar diagnozės vartoti kaip įžeidimo konflikto metu.

Skirkite dėmesio ir brolių bei seserų poreikiams. Pagalba autistiškam vaikui neturėtų reikšti, kad kitų šeimos vaikų sunkumai lieka nepastebėti.

Svarbiausia prisiminti

1 Pokalbis nėra vienkartinis pranešimas

Kai diagnozė nustatyta anksti, supratimas formuojamas palaipsniui. Kai diagnozė nustatoma vyresniam vaikui, jam reikėtų laiku paaiškinti vertinimo rezultatus.

3 Būkite sąžiningi, bet neperkraukite

Vaikas gali suprasti po truputį ir prie klausimų grįžti vėliau.

5 Pagal vaiko amžių ir galimybes įtraukite jį į sprendimus

Jam prieinamu būdu aptarkite pagalbą, priitaikymus ir tai, kas dar žinos apie diagnozę.

2 Kalbėkite apie konkretų vaiką

Aptarkite jo gebėjimus, sunkumus, poreikius ir tai, kokia pagalba jam tinka.

4 Priimkite įvairius vaiko jausmus apie diagnozę

Priimkite vaiko reakciją ir padėkite rasti patikimą informaciją.

Naudota literatūra ir šaltiniai

- 1 Freemantles School / Autism Outreach for Schools. Talking to Your Child about Their Autism Diagnosis. Atnaujinta 2024 m. rugsėjis.
- 2 Almog, N., Keren, E. H., Gabai, T., ir Kassel, O. „Autistic People’s Perspectives on Parental Diagnosis Disclosure: A Grounded Theory Study“. Journal of Autism and Developmental Disorders, 2024. DOI: 10.1007/s10803-024-06468-2.
- 3 Crane, L., Lui, L. M., Davies, J., ir Pellicano, E. „Autistic Parents’ Views and Experiences of Talking about Autism with Their Autistic Children“. Autism, 2021, 25(4), 1161–1167. DOI: 10.1177/1362361320981317.
- 4 Dundon, R. Talking with Your Child about Their Autism Diagnosis: A Guide for Parents. Jessica Kingsley Publishers, 2018.
- 5 Huws, J. C., ir Jones, R. S. P. „Diagnosis, Disclosure, and Having Autism: An Interpretative Phenomenological Analysis of the Perceptions of Young People with Autism“. Journal of Intellectual & Developmental Disability, 2008, 33(2), 99–107. DOI: 10.1080/13668250802010394.
- 6 Leung, F. Y. N., Shah, P., Mason, D., ir Livingston, L. A. „Re-examining the Association between the Age of Learning One Is Autistic and Adult Outcomes“. Autism, 2024, 28(2), 433–448. DOI: 10.1177/13623613231173056.
- 7 Oredipe, T., et al. „Does Learning You Are Autistic at a Younger Age Lead to Better Adult Outcomes? A Participatory Exploration of the Perspectives of Autistic University Students“. Autism, 2023, 27(1), 200–212. DOI: 10.1177/13623613221086700.
- 8 Riccio, A., et al. „How Is Autistic Identity in Adolescence Influenced by Parental Disclosure Decisions and Perceptions of Autism?“ Autism, 2021, 25(2), 374–388. DOI: 10.1177/1362361320958214.
- 9 Smith, I. C., Edelstein, J. A., Cox, B. E., ir White, S. W. „Parental Disclosure of ASD Diagnosis to the Child: A Systematic Review“. Evidence-Based Practice in Child and Adolescent Mental Health, 2018, 3(2), 98–105. DOI: 10.1080/23794925.2018.1435319.

Apie šią adaptaciją

Adaptuota ir išplėsta pagal *Freemantles School* ir *Autism Outreach for Schools* medžiagą „Talking to Your Child about Their Autism Diagnosis“, gavus leidimą.
Adaptacija papildyta mokslinių tyrimų ir autistiškų žmonių perspektyvomis.

Šis leidinys skirtas šeimoms ir specialistams kaip praktinė informacinė medžiaga ir nepakeičia individualios medicininės ar psichologinės konsultacijos.

Vertimas ir adaptacija Lietuvai: Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“

Adaptacijos rengimas ir redagavimas: Kristina Košel-Patil

Kalbos redagavimas: Sigita Bertulienė

Profesinė peržiūra: Lietuvos įtraukties švietimo centro Autizmo spektro sutrikimų grupės psichologė **Jelena Sinkevič**